

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการศึกษาของทุกประเทศมีปัญหามากและนับวันจะทวีมากขึ้น เพราะการศึกษาเป็นเรื่องของสังคม ซึ่งลักษณะเฉพาะของสังคมก็คือ การเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่เสมอ เป็นลูกคัมที่แกว่งไปมา (Momentum) (ซารี มณิศรี 2523 : 194) และยิ่งปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีรุดหน้าอย่างไม่หยุดยั้งมีแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวัน ก็ยิ่งทำให้สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวมนุษย์จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ต้องปรับการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย โดยที่นักการศึกษาพยายามหารูปแบบการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาได้ประโยชน์ ประหยัด และมีประสิทธิภาพมากที่สุด และพยายามปรับวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะมุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนพัฒนาขีดความสามารถของตนให้มากที่สุด คำนึงถึงระยะเวลาในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาในการเรียนอย่างอิสระ มีประสิทธิภาพและมีโอกาสเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการเพิ่มของประชากรและเศรษฐกิจ (Economic of Education) เพราะการศึกษาคือการลงทุนอย่างหนึ่ง การที่นำเอาแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เข้ามาใช้ในทางการศึกษา เราเรียกว่า นวัตกรรมทางการศึกษา (ประหยัด จิระวรพงศ์ 2522 : 18-19)

ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติพุทธศักราช 2520 ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในวงการการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การบริหารการศึกษา การวัดประเมินผล และการใช้เทคนิควิธีสอนใหม่ๆ ของครู เป็นต้น ความสามารถในการดำรงชีวิตที่รู้จักทำประโยชน์ต่อสังคม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (ภิญโญ สาธร 2521 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) แต่ก็พบว่าประเทศไทยยังไม่สามารถจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์ การจัดการศึกษาของไทยในระยะ 50 ปีที่ผ่านมาขาดคุณภาพ การจัดการประถมศึกษาแม้ประสบปัญหาอีกมากเป็นต้นว่า ปัญหาความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การขยายภาคบังคับถึง ป.6 ยังไม่ได้รับผล การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น หูหนวก ดาบอด เด็กชาวเขา เด็กชาวเล คำนึงการได้น้อยมาก ปัญหาการสูญเสียทางการศึกษา นักเรียนประถมศึกษาที่มีอัตราการศึกษาซ้ำชั้นและออกกลางคันอยู่ร้อยละ 6 ปัญหาการขาดคุณภาพในทางการศึกษา จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาและกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ คะแนนเฉลี่ยที่ได้อยู่ระหว่างร้อยละ 50-55 ของคะแนนเต็ม (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 151-155) และปัญหาการตรวจและประเมินผลที่โรงเรียนทำได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งมีผลทำให้โรงเรียนขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินงานคุณภาพการเรียนการสอนจึงไม่ดีเท่าที่ควร (คณะกรรมการการศึกษาชาติ ม.ป.ป. : 50)

ปัญหาดังกล่าวจะผูกพันกับองค์ประกอบในด้านต่างๆ อย่างมาก นับตั้งแต่หลักสูตรการบริหาร การนิเทศ ครู สื่อการสอน และการใช้หลักสูตรโดยเฉพาะเนื้อหาของหลักสูตรจะได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน การใช้หลักสูตรจะได้ผลดีจะต้องได้รับการสนับสนุนจาก ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารด้วย ประกอบกับการนำเอาเทคโนโลยีและแนวความคิดใหม่ๆ ทางการศึกษาเข้ามาใช้ด้วย (ระวี ภาวิไล 2518 : ไม่ปรากฏเลขหน้า ; สุมิตร คุณา-นุกร 2523 : 241 ; และ Edward W. Weidner, and Robert H. Maier 1975 : 69-76) มีความเห็นตรงกันว่า การนำเอาเทคโนโลยีและแนวความคิดใหม่ๆ หรือนวัตกรรมทางการศึกษาใช้จะได้ผลดีนั้นต้องให้สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง และผู้บริหารและผู้นำทางวิชาการของสถาบันนั้นๆ ต้องมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนส่งเสริมการใช้นวัตกรรมนั้นๆ ด้วย

ผู้นำทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นต้นก็คือผู้ที่มีหน้าที่ในการนิเทศการเรียนการสอน ซึ่งการนิเทศการศึกษานี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดโครงสร้างของระบบการนิเทศการศึกษาไว้ 3 ระดับ (จรรยา สักดิ์แก้ว และ สุชน ชาลีเครือ 2524 : 122) คือ

1. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. ฝ่ายศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด หรือ กรุงเทพมหานคร
3. งานนิเทศการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ

สำหรับแนวทางการดำเนินงานของศึกษานิเทศก์แต่ละระดับนั้น หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานประถมศึกษาอำเภอ/ กิ่งอำเภอนั้นมีสาระดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 2-7 อัดสำเนา)

1. ร่วมมือกับโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียนในการวางแผนและดำเนินการนิเทศ แนะนำ แก้ไข ปรับปรุงและติดตามผลกาปฏิบัติงานของกลุ่มโรงเรียนให้บังเกิดผลตามมาตรฐานทางวิชาการ และติดตามงานโครงการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมพิเศษในเรื่อง อนามัยโรงเรียน สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี กีฬา จริยธรรม วัฒนธรรม และอื่นๆ
2. เป็นวิทยากรการประชุมอบรม สัมมนาทางวิชาการ ตามความต้องการของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนนิเทศการศึกษาได้
4. ส่งเสริม ทดลอง ค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียน การสอนและการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา
5. ประสานงานวิชาการระหว่างโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนและจังหวัด หรือ กรุงเทพมหานคร
6. ร่วมมือในการวิจัยและส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้ในโรงเรียน
7. ปฏิบัติงานวิชาการอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ

แม้ว่าการวางแผนปฏิบัติปรับปรุงระบบการนิเทศทั้ง 3 ระดับก็ตาม การนิเทศการศึกษา ก็ยังทำได้ไม่ทั่วถึง เพราะจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่สอดคล้องกับจำนวนโรงเรียนและจำนวนครู ทำให้การนิเทศการศึกษาที่จะปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ปรถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ไม่ได้ผลเท่าที่ควร (เอกสารการประชุมคณะกรรมการกาษาประถมศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 4 2525 : อัดสำเนา)

1. ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน คือครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียน มีวุฒิ ความรู้ ความสามารถ ตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนพิจารณาแล้วเห็นชอบ
2. ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ต้องมีคุณสมบัติดังนี้
 - 2.1 เป็นข้าราชการครูในกลุ่มโรงเรียนนั้น
 - 2.2 มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตร และการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี
 - 2.3 มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 2 ปี
 - 2.4 มีความประพฤติดีเป็นที่ยกย่องแก่บรรดาครูในกลุ่มโรงเรียน นักเรียนและชุมชน
 - 2.5 เป็นผู้สนใจในการปรับปรุงด้านวิชาการ
3. หน้าที่ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน
 - 3.1 ปฏิบัติการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียน
 - 3.2 ช่วยเหลือผู้บริหารโรงเรียนสายวิชาการ เพื่อ เป็นตัวอย่างในด้านการเรียน การสอนแก่โรงเรียนภายในกลุ่ม
 - 3.3 ช่วยเหลือปรับปรุงงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนและประสานงานวิชาการกับศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอ
4. ให้ครูวิชาการกลุ่มละ 5 คน ตามจำนวนกลุ่มประสิทธิภาพ
5. การคัดเลือกและการแต่งตั้งครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ให้คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้พิจารณา เสนอบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ และมีความชำนาญตามกลุ่ม ประสิทธิภาพ แต่ละกลุ่มประสิทธิภาพกลุ่มละ 1 คน ต่อหัวหน้ากาษาประถมศึกษาอำเภอ กิ่งอำเภอ เพื่อเสนอผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หรือกรุงเทพมหานคร พิจารณาแต่งตั้งแล้วแต่กรณี

เพื่อให้การตอบสนองแนวปฏิบัติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกาษาประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดให้มีโครงการอบรมครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนสามารถชี้แจง แนะนำ ช่วยเหลือ สาคิด และแก้ปัญหาการสอนตามหลักสูตรใหม่ให้ครูภายในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันได้ โดยให้มีกรณีพิเศษอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น (คู่มือบริหารโครงการการพัฒนาประจำปีงบประมาณ 2525 เอกสารการประชุมคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 11/2525 วันที่ 27 กันยายน 2525 : อัดสำเนา)

จากการกำหนดแนวปฏิบัติและการวางวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันในการกำหนดขอบเขตในกาษาปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไว้ในลักษณะการปฏิบัติการสอนเพื่อเป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนในกลุ่ม ด้านการให้ความร่วมมือประสานงานกับบุคคลากรทางการนิเทศอื่นๆ ในการพัฒนางานด้านวิชาการกลุ่มโรงเรียน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงการพัฒนาทางการศึกษา มีการกำหนดบทบาทของครู -

วิชาการกลุ่มโรงเรียนไว้อย่างกว้างขวางออกไป คือให้มีการปฏิบัติ คือครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ในลักษณะของผู้มีเทศผู้หนึ่ง นอกเหนือจากการปฏิบัติงานให้เป็นแบบอย่างที่ดี และร่วมมือประสานงานกับบุคคลากรทางการนี้เทศอื่นๆ ซึ่งการกำหนดแนวปฏิบัติตามโครงการดังกล่าวสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการอบรมครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ผ่านมา

เนื่องจากบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอ และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนนั้น มีความใกล้ชิดกับครูผู้ปฏิบัติการมาก และเป็นผู้นำทางวิชาการด้วย ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บุคคลทั้งสองกลุ่มนี้ เป็นผู้มียุทธผลที่สำคัญต่อกลุ่มโรงเรียนและเป็นบุคคลากรในการเผยแพร่แนวคิด- กรรมให้กับกลุ่ม เพราะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเผยแพร่แนวคิดซึ่ง สาลี ทองธิว(2526 : 57-58) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของ ตัวกลางในการเผยแพร่แนวคิดไว้ดังนี้คือ

1. บทบาทสร้างความต้องการในการเปลี่ยนแปลง บ่อยครั้งที่ตัวกลางการเปลี่ยนแปลงจะต้องพยายามทำให้เป้าหมาย(ครูหรือกลุ่มโรงเรียน) มองเห็นปัญหาในสังคมของตน และรับรู้ถึงความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งหมายถึงว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง หรือมีการนำเอาวิธีการแก้ปัญหาเข้ามาใช้โดยการทำให้ปัญหานั้นเด่นชัดขึ้น พร้อมกับให้กำลังใจ ชักจูงให้เห็นว่าประชานั้นมีความสามารถที่จะแก้ปัญหานั้นได้ด้วย

2. บทบาทในการสร้างความไว้วางใจให้ตนเอง ในหมู่ประชากร เมื่อตัวกลางการเผยแพร่สามารถทำให้ประชากรมองเห็นปัญหาแล้ว ขั้นตอนไปคือการที่ตัวกลางการเผยแพร่จะต้อง สร้างความสัมพันธ์กับประชากร สร้างความรู้สึกไว้วางใจ ทำให้ประชากรเห็นว่าคนมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจคือปัญหาที่เกิดขึ้น หรือกับสร้างความเชื่อมั่นในหมู่ประชากรว่าคนมีความสามารถพอที่จะหาทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ให้ได้ ซึ่งในขั้นนี้ยังไม่ควรจะชี้แนะตัวนวัตกรรมให้ประชากร

3. บทบาทในการช่วยวิเคราะห์ปัญหา ในขั้นนี้ตัวกลางการเผยแพร่จะช่วยประชากร วิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาจุดทางการหาทางแก้ไข ซึ่งตัวกลางการเผยแพร่จะต้องพยายามมอง การแก้ปัญหาในฐานะของประชากร เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่แท้จริง

4. บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อตัวกลางการเผยแพร่ และ ประชากรมองเห็นวิธีการแก้ปัญหาแล้ว ในขั้นนี้ตัวกลางจะต้องกระตุ้นให้ประชากรทำการแก้ปัญหานั้น กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหา ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงเพื่อการ เปลี่ยนแปลง และการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงใน พฤติกรรมของประชากรด้วย

5. บทบาทในการทำให้การรับนวัตกรรมเข้ามาในสังคมเป็นไปอย่างแท้จริง และคงที่ ซึ่งตัวกลางจะต้องให้ความช่วยเหลือ อาจจะช่วยการให้คำแนะนำเพิ่มมากขึ้น หรือให้เครื่อง เสริมแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ประชากรเกิดความมั่นใจและเต็มใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ต่อไป

6. บทบาทในการสร้างประชากรให้สามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้ต่อไป โดย ปราศจากตัวกลางการเผยแพร่ เนื่องจากว่าจะมีอยู่ระยะหนึ่งที่ตัวกลางการเผยแพร่จะต้อง -

ถอนตัวออกจากสิ่งที่ตนเข้าไปทำงานอยู่ ซึ่งระยะนั้นก็คือ เมื่อตัวกลางเห็นว่าประชากรยอมรับนวัตกรรมและกระทำพฤติกรรมที่เด่นชัดถึงการใช้นวัตกรรมนั้นๆ แล้ว

จะเห็นได้ว่าประชากรหรือกลุ่มโรงเรียนจะยอมรับนวัตกรรมได้มากน้อยแค่ไหนก็อยู่ในบุคคลสองประเภทนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้ เพราะถ้าการยอมรับของบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้อยู่ในระดับสูงหรือต่ำ การสามารถรู้ได้ถึงถึงการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มโรงเรียนหรือของครูผู้ปฏิบัติก็ได้ การศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอ และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตามกระบวนการขั้นตอนการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของโรเจอร์ และชูเมคเกอร์ (Roger and Shoe Maker) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ ขั้นรับทราบ (Awareness Stage) ขั้นสนใจ (Interest Stage) ขั้นประเมิน (Adoption Stage) (Roger and Shoe Maker 1971 : 100-101) เพื่อนำไปสู่แนวทางทำให้ประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานในวงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าในเขตการศึกษา 10 นี้มีพื้นที่ที่น่าสนใจที่ควรจะศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา โดยเฉพาะเมื่อศึกษาเกี่ยวกับภาษา ศาสนา ฐานะ-ทางเศรษฐกิจ การศึกษา ตลอดจนปัญหาสังคม แหล่งวิชาการ จะเห็นได้ว่าในเขตการศึกษา 10 นี้ประชากรจะมีภาษาถิ่นที่ใช้ในชุมชนหลายภาษาค่วมกันได้แก่ ภาษาไทยอีสาน ซึ่งเป็นภาษาหลัก นอกจากภาษาไทยกลางซึ่งทุกคนต้องศึกษา นอกจากทั้งสองภาษาแล้วก็จะมีภาษาของชนกลุ่มน้อยคือ ภาษาภูไท ภาษาญ้อ ภาษาโย้ย ภาษาโซ่ ภาษากระเลิง ภาษาข่า ภาษาเขมร ภาษาส่วย ภาษาแสก เป็นต้น (เดนิย์ เจอร์รี่ และธีระพันธ์ ล. ทองคำ 2520 : แผนที่ภาษา) โดยเฉพาะที่จังหวัดนครพนมคิดเป็นร้อยละ 7 ภาพลัคน์คิดเป็นร้อยละ 4.37 ร้อยเอ็ดคิดเป็นร้อยละ 8.76 ในจังหวัดมุกดาหารโดยเฉพาะที่อำเภอคำชะอีจะคิดเป็นร้อยละ 56.13 ทั้ง 4 จังหวัดภาษาที่ใช้ นอกจากภาษาไทยอีสานแล้ว จะเป็นภาษาภูไท ภาษาญ้อ ภาษาส่วย ส่วนที่จังหวัดอุบลราชธานี จะมีภาษาส่วย ภาษาเขมร ในเขตจังหวัดมหาสารคาม ยโสธร จะพูดภาษาอื่นน้อยมากไม่ถึงร้อยละ 1 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 16) ทางด้านศาสนาในเขตการศึกษา 10 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนศาสนาอื่นก็มี ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามและลัทธิมาไซ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 17) สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ประชากรมีอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 93.88 ทำให้รายได้คือหัวในเขตการศึกษา 10 มีรายได้น้อยกว่าทุกเขตการศึกษาและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย ในเขตการศึกษา 10 จะมีรายได้เฉลี่ยคือหัว (บาท/ค่อ/ปี) 5,079 บาท (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 12) ส่วนทางด้านการศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา ซึ่งเขตการศึกษา 10 คุณภาพการศึกษาผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ค่าเฉลี่ยของเขตการศึกษา 10 ได้เพียง 12.44 จาก 30 และพื้นฐานทางภาษาไทยได้ 13.58 จาก 30 เช่นกัน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 52) และจากผลการวิจัยในปี 2516, 2523 และ 2524 รวม 4 ฉบับ มีผลสอดคล้องกันดังนี้ เขต 2, 9, 10 และ 11 เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ในเขต 10 และ 11 มีอัตราการซ้ำชั้นและผลสัมฤทธิ์ต่ำ (คณะกรรมการการประถมแห่งชาติ 2526 : 127) สาเหตุที่ความสามารถพื้นฐานของเขตการศึกษาต่ำเพราะ (รายงานผลการวิจัย-

โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาในจังหวัดต่างๆ ในเขตการศึกษา 10 ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526)

1. ครูรับคิดชอบนักเรียนมาก เนื่องจากอยู่ในถิ่นกันดาร ครูย้ายไปที่อื่นและขาดขวัญกำลังใจ
2. ครูไม่ครบชั้น โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 10 โดยเฉพาะที่จังหวัดยโสธร มีอยู่ร้อยละ 30 จังหวัดมหาสารคามร้อยละ 32.44
3. ครูไม่มีวุฒิทางครู เพราะครูที่มีวุฒิย้ายไปอยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ การกระจายครูที่มีวุฒิไม่ทัดเทียมกับกำลังครู ทำให้ครูขาดความรู้พื้นฐานและทักษะการสอน
4. ครูมีวุฒิค่า ทำให้มีความรู้พื้นฐานต่ำ การถ่ายทอดจึงมีประสิทธิภาพต่ำด้วย
5. ปัญหาขาดแคลนและขาดสื่ออุปกรณ์การสอน
6. นักเรียนใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน ทำให้การเรียนภาษาไทยกลายเป็นการเรียนภาษาที่สอง ทำให้นักเรียนเรียนภาษาไทยและวิชาอื่นๆ มีผลสัมฤทธิ์ต่ำไปด้วย
7. ครูและผู้บริหารไม่สามารถจะปรับปรุงการเรียนการสอนเต็มที่ ได้ และทางโรงเรียนไม่มีการสอนซ่อมเสริมให้นักเรียน
8. ขาดเครื่องมือตรวจสอบในการควบคุมมาตรฐานทางวิชาการ
9. ทางโรงเรียนไม่ปฏิบัติตามกระบวนการวัดผล จึงไม่สามารถนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้
10. แบบทดสอบหลังบทเรียน ปลายภาค ปลายปี ขาดคุณภาพ
11. ขาดเอกสารหลักสูตร

ปัญหาดังกล่าวนับได้ว่าเป็นตัวแปรที่น่าศึกษาในเรื่องการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาดังที่นักวิจัยได้รวบรวมผลการศึกษาก็เก็บสะสมไว้ที่ศูนย์เอกสารเผยแพร่ที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน (Diffusion Documents Center at Michigan State University) ซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะเศรษฐกิจสังคม และฐานะทางสังคมของผู้ยอมรับนวัตกรรมไว้ว่า (สาลี ทองธวัช 2526 : 44-45)

1. ประชากรในกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น มีระดับการศึกษาสูงกว่าประชากรในกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมหลังผู้อื่น
2. ประชากรในกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น มีฐานะทางสังคม (Social Status) ซึ่งประกอบด้วย มีรายได้สูง ระดับการครองชีพ อาชีพ สูงกว่าพวกที่ยอมรับนวัตกรรมหลังผู้อื่น
3. ประชากรผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น จะเป็นผู้ที่มีความคิดทันสมัยกว่าประชากรในกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมหลังผู้อื่น ซึ่งจะยึดมั่นอยู่ในวัฒนธรรมดั้งเดิมมากกว่ากลุ่มแรก ถ้างานวิจัยของมหาวิทยาลัยมิชิแกนเป็นจริง ประชากรในเขตการศึกษา 10 ก็น่าจะมีระดับการยอมรับนวัตกรรมต่ำ และน่าจะยอมรับนวัตกรรมช้ากว่าประชากรในกลุ่มอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เองทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตัวแปรเหล่านี้ ควบคู่ไปกับระดับการยอมรับของประชากรในเขตการศึกษา 10

นอกจากตัวแปรด้านเศรษฐกิจ ศาสนา ภาษา การศึกษาดังกล่าวเขตการศึกษา 10

ยังมีสถานศึกษาที่จะเป็นแหล่งเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษาอีกหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัย-ศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัย-คณาวิศว์จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสถานศึกษาเหล่านี้จะเป็นแหล่งผลิตครูและเผยแพร่ความรู้และ เทคโนโลยีใหม่ๆ ทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกเขตการศึกษา 10 เป็นกลุ่มประชากรในการทำวิจัย และผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาถึงระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ อำเภอ กิ่งอำเภอ และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและการศึกษาคำนี้ถึงตัวแปรด้าน ภาษา ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และระยะเวลาการทำงานของกลุ่มประชากรทั้งสองกลุ่ม ยังไม่มีใครสนใจทำการวิจัยมาก่อน เพื่อตอบสนองต่อความสนใจของหน่วยงานในการที่จะเห็น ประโยชน์และใช้ผลของการวิจัยในอันที่จะได้ทราบถึงสภาพของระดับการยอมรับนวัตกรรมทาง การศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน เพื่อนำไปปรับปรุง จุดที่สมควรแก้ไขต่อไป และการที่ศึกษาคำนี้ตัวแปรต่างๆและทราบถึงแหล่งเผยแพร่วิทยาการ จะทำ ให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง ความแตกต่างหรือไม่แตกต่างของระดับการยอมรับนวัตกรรมทาง การศึกษาระหว่างเขตการศึกษา 10 และเขตการศึกษาอื่นๆ ค่ะ ไปด้วย นับเป็นการย้ำถึงความ เชื่อของ Cronback (1975) และ C. Geertz (1973) และงานวิจัยของ ส่วลี ทองอิ้ว และคณะ (2526) ที่ว่า ถ้าต้องการจะศึกษาถึงลักษณะการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของ สังคมหนึ่งแล้วเปรียบเทียบกับอีกสังคมหนึ่ง จะต้องทำการศึกษาถึงตัวแปรดังกล่าวข้างต้น (Contexts) เปรียบเทียบด้วยกันเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา ของศึกษานิเทศก์อำเภอและ ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ในเขตการศึกษา 10
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของ การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูวิชา การกลุ่มโรงเรียน ที่กลุ่มโรงเรียนมีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 10
3. เพื่อศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรด้าน ภาษาถิ่น ศาสนา สถานภาพทาง เศรษฐ- กิจ วุฒิทางการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน ในแต่ละระดับชั้นการยอมรับนวัตกรรมทาง การศึกษา ของศึกษานิเทศก์อำเภอ และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ในเขตการศึกษา 10

สมมติฐานการวิจัย

การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดกลุ่ม โรงเรียนต่างกัน มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอ และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 เท่านั้น
2. นวัตกรรมทางการศึกษาที่ผู้วิจัยศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นนวัตกรรมที่มีการ เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยช่วงระยะ 50 ปีที่ผ่านมา มีขอบเขตที่จะศึกษา 5 ด้านประกอบ

ไปด้วย นวัตกรรมด้านหลักสูตร นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน นวัตกรรมด้านสื่อการสอน นวัตกรรมด้านการวัดผลและประเมินผล และ นวัตกรรมด้านการบริหารและบริการ

3. ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาตัวแปร 5 ตัวแปรเท่านั้นคือ ตัวแปรด้านภาษา ตัวแปรด้านศาสนา ตัวแปรด้านวิถีทางการศึกษา ตัวแปรด้านระยะเวลาในการทำงาน และตัวแปรด้านฐานะทางเศรษฐกิจของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. แบบวัดระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 ที่สร้างขึ้นสามารถบ่งชี้ระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาได้

2. แบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแปรด้านภาษา ศาสนา วิถีทางการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน และสถานภาพทางเศรษฐกิจของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 สามารถบ่งชี้สภาพของตัวแปรในด้านดังกล่าวในเขตการศึกษานี้ได้

3. ข้อมูลที่ได้จากศึกษานิเทศก์อำเภอ และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 ที่ตอบแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยถือได้ว่าตอบตามความเป็นจริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาจะได้เป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบสภาพของการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มี ภาษา ศาสนา วิถีการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน และฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน อันเป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. เพื่อเป็นข้อมูลแก่หน่วยงานระดับสูงขึ้นไปใช้ประกอบการพิจารณาในด้านการเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษา ในแต่ละจังหวัดต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง แนวคิดใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ทางการศึกษา ตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่น่าสนใจเปลี่ยนแปลงการทำงานด้านการศึกษาอันก่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวมไปถึงแนวความคิดและวิธีการ หรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีตหากนำมาใช้ใหม่ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ก็ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาด้วย ครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษา 10 เพียง 5 ด้าน ดังนี้

1. นวัตกรรมด้านหลักสูตร คือ แนวคิดใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ทางการศึกษาที่นำเข้ามาใช้จัดหลักสูตร ซึ่งได้แก่ หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรเอกภาพ และหลักสูตรกิจกรรมหรือหลักสูตรประสบการณ์
2. นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน คือ การนำเอาแนวคิดใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ การสอนเป็นรายบุคคล การสอนโดยให้เพื่อนช่วยสอน การใช้บทบาทสมมติ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบรอบรู้ การสอนซ่อมเสริม การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบจุลภาค การสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบโครงการส่งเสริมสมรรถภาพทางการสอน การสอนโดยใช้ชุดการสอน การสอนแบบโครงการ การโต้วาทีธรรมะ
3. นวัตกรรมด้านสื่อการสอน คือ แนวคิดใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในการจัดทำสื่อการสอน ซึ่งได้แก่ วิทยุโรงเรียน โทรทัศน์เพื่อการศึกษา บทเรียนสำเร็จรูป
4. นวัตกรรมด้านการวัดผลและประเมินผล คือ แนวคิดใหม่ หรือกระบวนการใหม่ทางการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ซึ่งได้แก่ การวัดผลแบบอิงกลุ่ม การวัดผลแบบอิงเกณฑ์ การประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง การเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ และ การประเมินผลรวม
5. นวัตกรรมด้านการบริหารและบริการ คือ แนวความคิดใหม่ หรือกระบวนการใหม่ทางการบริหารและบริการ ซึ่งได้แก่ การจัดชั้นเรียนแบบไม่มีชั้น การจัดโรงเรียนภายในโรงเรียน การจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียน 2 โรงเรียน การใช้รถจักรยานเพื่อขยายการศึกษาภาคบังคับ การจัดทำตารางสอนแบบยืดหยุ่น สถานักเรียน การแนะแนวการศึกษา

การรวมโรงเรียนในรูปแบบโรงเรียนสาขา การปรับปรุงชั้นเรียนโดยการแยกเด็กสองกลุ่มอายุ

ระดับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง ชั้นตอนของกระบวนการยอมรับ 5 ชั้นของ Rogers and Shoemaker (1971, 100-101) ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ก. ขั้นรับทราบ (Awareness Stage) หมายถึงระยะเริ่มแรกที่บุคคล รับทราบว่า มีนวัตกรรม แต่ยังไม่ทราบรายละเอียดของนวัตกรรม ถือว่าเป็นระดับ 1

ข. ขั้นสนใจ (Interest Stage) หมายถึง ระยะที่บุคคลสนใจนวัตกรรมและแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นระดับ 2

ค. ขั้นประเมิน (Evaluation Stage) หมายถึง ระยะที่บุคคลประเมินคุณค่าของนวัตกรรมนั้นโดยคำนึงถึงผลดี ผลเสีย ของการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ถือว่าเป็นระดับ 3

ง. ขั้นทดลองใช้ (Trial Stage) หมายถึงการที่บุคคลนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ในวงจำกัด เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะนำไปใช้อย่างเต็มที่ต่อไปหรือไม่ ถือว่าเป็นระดับ 4

จ. ขั้นยอมรับ หรือขั้นการนำไปใช้ (Adoption Stage) หมายถึงการที่บุคคลตัดสินใจ นำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มที่ และในกรณีที่บุคคล ใช้นวัตกรรมอยู่แล้วก็จัดว่าอยู่ในขั้นนี้ด้วย ถือว่าเป็นระดับ 5

ศึกษานิเทศก์อำเภอ หมายถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอ กิ่งอำเภอของสำนักงานการศึกษาจังหวัดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และเป็นผู้ที่กำลัปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาในอำเภอ กิ่งอำเภอ นั้นๆ

ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน หมายถึง ครูที่กำลังปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียน มีความรู้ความสามารถตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้พิจารณาเห็นชอบ และมีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้พิจารณาเห็นชอบ และมีคุณสมบัติตามระเบียบปฏิบัติว่าด้วยครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525

กลุ่มโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่รวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือและร่วมมือกันในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอน ตามระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

เขตการศึกษา 10 หมายถึง จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์